

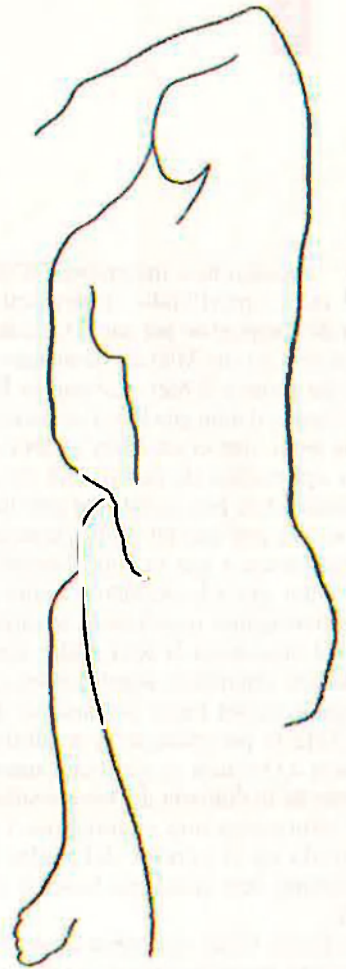
D'aniversaris

Si es fulleja la premsa o es lluca la pantalla màgica, s'observa com no manca un dia sense que hi surtin a relluir commemoracions d'esdeveniments històrics de major o menor quantia, exhumant fets del passat, de naixements, de morts, de descobertes... Produeix aquesta epidèmia d'*aniversaritis* amb la protecció política i/o comercial del cas, una sensació que es repassa el paper carbó, la còpia, la història davant nosaltres tractant de fer reviure efímerament allò que és marcit, sacsejant el solatge de les cendres depositades pel pas del temps. Pareix com si no tinguéssim prou gestes, succeïts i personalitats a la nostra època, que hem de recórrer al mirall i prisma del passat. ¿Què deu significar aquest fenomen? ¿Un resultat de l'envelliment de la societat actual? És cert que durant el segle present la longevitat del ciutadans als països industrialitzats ha anat en augment. Cal cercar altres pistes: per exemple, ¿no serà que, com a conseqüència del creixent parasitisme nascut de la transició que s'ha produït en la societat moderna, de ser una en què predominava la producció, s'ha passat a una de serveis? I aquests serveis en cap altre àmbit de la societat són més visibles que en aquells dedicats a saciar la xafarderia de masses, i que ens ha originat l'omnímoda prevalença del *mass media*. Aquest fenomen sembla lligat a un de més general: la "moda" de la cultura, que ha arribat a la seua màxima expressió institucional amb el fastuós "ministèri". Apareix com si el buit creat per la devallada dels costums i creences tradicionals, s'haja anat compensant amb la Cultura, "com a vitamina C de l'home modern", un nou encanteri i mot màgic. Anat és el temps en què es parlava d'una revifalla de la fe; avui dia la "culturitza-ció" massiva i massificada és com un article de consum amb la conseqüent indignació dels intel·lectuals puristes que veuen en aquesta "moda" una degradació

del rigorós concepte de cultura.

Al primer número de cada any, al gener, la (prestigiosa) revista científica *Nature* publica un article de comentari sobre les majors celebracions anuals en ciència, arts, política i filosofia. Sota el títol "1991 and all that" ("L'any i tot això") es presenta amb detallada descripció amenitzada amb espurnes d'*humor* típic anglosaxó, una col·lecció sistemàtica dels aniversaris que s'auguren per a cada any. Aquest article anual és una excel·lent font per a aquells interessats a desenterrar arxius i glossar commemoracions, dins de la lloable empresa de la difusió de coneixements científics com es fa en les flamants pàgines de ciència i tecnologia dels nostres majors rotatius. Puc anticipar, però, que enguany és prou magre pel que fa a celebracions en el camp de la ciència; de rellevància tan sols es pot citar l'aniversari (200) dels experiments de Galvani sobre "electricitat animal", reallitzat amb cames de granotes i que fou l'inici de tota la ciència i tècnica que ens ha dut l'energia elèctrica. En contrast, els últims tres anys han estat un *boom* per als caçadors d'aniversaris: així, entre molts altres: el 90, és, el primer de la caiguda del mur, la mort de Sartre (10), la invenció del radar (50), el perfeccionament de la preparació de la beguda amb què es celebren els aniversaris (mètode *champenoise*) (300)... L'any 89 ens donà: la fi de la incivil (50), de la descoberta de la fissió de l'urani (bomba i energia atòmica) (50), la mort de Freud (50), el naixement de Heidegger (100), la babilònica celebració de la Revolució francesa (200). El 1988 ens va obsequiar amb el semipalindròmic any centenari de l'Exposició Universal de Barcelona, la publicació de l'obra fonamental de Newton (*Philosophia naturalis*) (300) i la desfeta (¿no celebrada?) de l'Armada Invencible (400).

La poquesa d'esdeveniments científics o

Andreu Alfaro

polítics a celebrar enguany es compensa amb la commemoració del gran any de Mozart (200), de la seva mort. Aquí es mostra com l'afluència intervé en la fastuositat de la celebració: l'any 1956, l'aniversari del seu naixement, passà sense majors festivitats; no havia aleshores tanta riquesa, ni s'havia difòs l'armamentari audiofònic. Hi ha a més el fet que països catòlics celebren amb major dedicació els aniversaris de la mort, per creure que és l'entrada a la "vertadera vida"; en contrast amb els protestants que ho fan al naixement.

El calendari ens dóna cada dia una celebració de sants i verges; es rememora el cercle de la història sacra, amb els cims de Nadal i Pasqua. En Grècia i Roma també es commemoraven festivals associats a les estacions de l'any, els rites es-

portius (Olimpíades) i els de deïtats agrícoles. Aquestes celebracions tradicionals són ben distintes de les seculars que es tracta aquí, de l'aniversarisme, com a fenomen social modern, que a part de l'oportunisme i ocasió que dona la *mass media* per "anar fent", es pot trobar que en cert sentit la celebració representa una autoadoració de la societat rememorant les proeses dels seus fills o esdeveniments més o menys gloriosos del passat. Aquest fenomen podria figurar com a reminiscent de la hipòtesi de Durkheim sobre l'origen de les religions, que consisteix essencialment en una veneració de la societat a sí mateixa, on els símbols i rituals religiosos corresponen en el cas de les celebracions contemporànies als aniversaris de figures, d'invents o successos. Si ens atenem al fet que els pobles feliços no tenen història, ¿no serà que, carregats com som de tanta farda del passat, aspirem a una mena de catarsi? ¿No s'acompleix en tot cas allò del *Nessun maggior dolore che ricordarsi del tempo felice nella miseria*, i la inversa pot ser també vàlida, de voler oblidar tot passat desastrós en la felicitat? Si en temps antics no es donava aquesta moda de celebracions com ara, és senzillament perquè es creava història; preocupats com devien estar, per exemple, Felip II o Lluís XIV amb les seves cabòries d'intrigues i conquesta, no els entrava aturar-se a reviu el passat. Tan sols les deïtats de l'Olimp xalaven en contemplar el passat, ja que: "maleses de tota mena / teixien perquè els homes d'avui / i els per nàixer / succeïts vells / per a contar / tinguen"... Sen's presenta ara el 92 com al *super-anno mirabilis*, quan l'aniversarisme arribarà al seu acme, seguit pel 93, quant junt a l'any 0 de la nova Europa es tractarà així mateix d'*oblidar* l'adveniment del regne del *Terreur* i la decapitació de Lluís XIV (200). Esbrinant pels anuals d'història he topat amb la resposta a la intrigant qüestió de quan es va iniciar aquesta moda de celebracions seculars: fou al juliol de 1790, amb la commemoració del primer any de la presa de la Bastilla. Així, aquest mes de gener es compleix el 200 i 1/2 aniversari de la primera celebració d'aniversaris, data tan rellevant i que haurà passat sense pena ni glòria.

Pots ser necessari per a la societat i per al sosteniment del caliu d'ideals mantenir certes memòries; en tot cas, cal reduir-les a aquelles ben significatives i festejar-les si serveixen d'estímul per a l'acció i seguiment d'una determinada missió històrica.

A. Giner Sorolla

Barcelona: la cultura invisible

Si, als anys 80, la polèmica cultural hagués estat entre "Barcelona" i "Catalunya", és a dir: entre la Barcelona-nació dels socialistes liberals i la Catalunya-ciutat dels liberal-socialistes, el resultat, el balanç global, hauria estat decebedor. ¿Per què? Perquè, tractant-se d'una falsa oposició, el dualisme, la dualitat, tendeix a esdevenir duplictat, és a dir repetició d'una mateixa cosa. EL TEMPS (num. 343) ho explica molt bé: del *Titànic* al *Challenger*, el vehicle cultural és el mateix, i corre el mateix perill d'enfonsar-se. De fet, les duplicitats (la "modernitat", la "postmodernitat", les dues exposicions Companys), el suposat "espanyolisme" d'uns i el suposat "catalanisme" dels altres, amaguen, amb dificultats creixents, una entesa cultural bàsica (que és traducció de l'entesa política bàsica: mateixa política econòmica, mateixa política exterior, mateixa actitud en moments decisius: referèndum sobre la permanència a l'OTAN, posicionament en la vaga general del 14 de desembre de 1988, votació de la mateixa resolució sobre la guerra del golf Pèrsic el 18 de gener d'enguany).

Ara: només cal afinar un xic la vista, o, si voleu, buscar la lletra petita, o el cartell esquincat, per descobrir que, per exemple, les revistes de reflexió i debat no únicament no han desaparegut sinó que han crescut (en nombre i, probablement, en riquesa de matisos, en qualitat). O que, a més a més del Col·legi de Filosofia i de la Fundació Acta, hi ha un fotimer de fundacions i centres d'estudis, editorials, etc. situats en una tercera (o quarta) posició. A l'entorn de l'esquerra transformadora.

Per exemple (i aquesta és una destacadíssima novetat dels anys 80) el Centre de Documentació i Recursos de la Dona, a la Sedeta, el Centre d'Investigació Històrica de la Dona, al carrer Brusi, o l'Arxiu feminista de NTGR (noves tecnologies genètiques i reproductives) de la Gran Via.

Per exemple, la nova cultura del treball que, amb fermesa i amb molta cura, es va generant des de revistes com *Novagetió*, *Treball Cooperatiu*, *La Terra*, *Cooperació Catalana*, *Barcelona Sindical*, *Imaginem*, *Ciriec* (que es publica a València) o *El Proyecto* (que es publica a Martorell).

Reblant el clau: vuit revistes han proposat l'edició sencera dels *Quaderns* d'Anto-

nio Gramsci, amb motiu del centenari del seu naixement. Aquestes revistes són: *L'avenç*, *Afers*, *Nous Horitzons*, *Contrapunt*, *L'opinió socialista*, *Treball*, *Avant* i *Cuadernos Noventa*. ¿Parlem de fundacions de l'esquerra? El panorama és, en aquests moments, força variat, i mantenir fluxes continus d'informació té un cost que moltes no són capaces de finançar. Però, per exemple, al Fundació Alfons C. Comín, gràcies a un acord de col·laboració amb una caixa d'estalvis, és prou coneguda. No passa el mateix, sense moure'ns del món de l'esquerra transformadora, amb la Fundació Josep Barceló, amb la Fundació Giulia Adinolfi-Manuel Sacristan, amb la Fundació Teresa Lleal, amb la Fundació Utopia, amb el Centre d'estudis Pierre Vilar o amb la Fundació Pere Ardiaca (que ha organitzat amb gran èxit d'assistència un col·loqui sobre "Les raons del socialisme", al col·legi d'arquitectes). Però fins i tot, des del camp anarquista, es fan fundacions: la Fundació Salvador Seguí, la Fundació d'Estudis Llibertaris i Anarco-sindicalistes i la Fundació Ferrer i Guàrdia, en serien exemples. Hi ha, també, a l'entorn de la cultura de la pau, institucions que seria suïcida oblidar: la Universitat Internacional per la Pau, la Fundació per la Pau, la revista *En Peu de Pau*, l'associació Perifèria (que es defineix com a centre de recursos i assistència primària per la pau), la Fundació Intermón (que ha aconseguit fer publicitat "comercial"), etc.

No tota la cultura a la Barcelona dels 80 ha pujat al *Challenger* que pot explotar a ple vol, no tot és mediocritat i metafísica maquillada de postmodernitat. Hi ha -i les revistes i les fundacions citades en són, només, exemples però també podríem parlar de les de literatura, d'art i de ciència- una tercera cultura que -columnistes a banda- té menys ressò als grans mitjans de comunicació, obseditos per vendre "primeres planes".

Aquesta cultura invisible, soterrània, el que algú n'ha dit "la presència ignorada", va fent camí. Amb temps, no amb set dies. Amb noms i cognoms. Però hi ha moments -¿com el d'ara?- en què emergeix.

Francesc Roca